

रजिस्टर्ड कार्यालय –मेनरोड बीरगंज (पर्सो)
प्रधान कार्यालय–पो.ब.न ११०३०, हेरिटेज प्लाजा, कमालादी,काठमाडौं
जीवन बीमा लेख नं..... अन्तर्गत रक्षावरण गरिएका १८ घातक रोग लागेमा
ऐच्छिक सुविधा दिने बारेको पुरक करार

बीमालेख नं..... पूरक करार नं ..... पूरक करारको बीमाङ्क .....

यस पुरक करारनामाको लागि बीमालेखमा उल्लेख भए बमोजिमको बीमाशुल्क (घातक रोग समेतको) कम्पनीलाई भुक्तानी भैसकेको र बीमित जीवन बीमा प्रस्ताव फारममा उल्लेख गरे भन्दा अन्य कुनै खतरनाक (बढी जोखिमपूर्ण) उद्यममा लागेको छैन र उक्त प्रस्ताव फारममा साथै व्यक्तिगत स्वास्थ्य विवरण र मेडिकल जांच रिपोर्टमा उल्लेख गरिएको विवरण सही हुनाको साथै यो पुरक करारनामा जारी भएको तथा पुनर्जागरण गरिएको ९० दिनको प्रतिक्षा अवधि पश्चात बीमितलाई तल उल्लेखित तथा यसै साथ संलग्न रहेका घातक रोगको परिभाषा अन्तर्गत परिभाषित कुनै घातक रोग लागेको पहिचान भएमा साथै घातक रोगको पहिचान भएको ३० दिन सम्म बीमित जिवित रहेमा शर्तहरूको अधिनमा रही घातक रोग वापतको बीमाङ्क रकम बीमितलाई भुक्तानी गरिन्छ। एउटा सुविधा वापतको रकम भुक्तानी गरीसके पश्चात यो पुरक करार को अन्त्य हुन्छ। तर रोग पहिचान (Diagnose) गरेको ३० दिन भित्र बीमितको मृत्यु भएमा यस सुविधा वापतको थप रकम भुक्तानी दिइदैन।

यो पुरक करारलाई बीमालेख साथ नत्थी गरी राख्नु पर्नेछ र यसलाई बीमालेखको अभिन्न अङ्ग मानिनेछ र बीमालेखको अनुसूचीमा यसको क्रमाङ्क उल्लेख भएमा वा बीमालेखको सम्पुष्टी खण्डमा जनाइएमा मात्र यो पूरक करारको कानूनी मान्यता हुनेछ।

1. Cancer
2. Kidney Failure (End Stage Renal Failure)
3. Primary Pulmonary Aterial Hypertension
4. Multiple Sclerosis
5. Major Organ Transplant
6. Coronary artery by-pass graft
7. Surgery to Aorta
8. Heart Valve Surgery
9. Stroke
10. Myocardial Infraction
11. Coma
12. Total Blindness
13. Paralysis
14. End Stage Liver Failure
15. End Stage Lung Disease
16. Alzheimer's Disease
17. Parkinson's Disease
18. Third Degree Burns

१. **रोग पहिचान भएको (Diagnosed)** : रोग पहिचान भएको भन्नाले यस पुरक करारमा उल्लेखित घातक रोगको लागि निश्चित गरिएको प्रमाणको आधारमा वा रोग संग सम्बन्धित विकिरण शास्त्रीय (Radiological), प्रयोगशाला (Laboratory) प्रमाण वा कम्पनिलाई स्वीकार्य हुने अन्य रोग यकिन हुने प्रमाणका आधारमा चिकित्सकद्वारा गरिएको अन्तिम रोग पहिचान (Diagnose) लाई बुझाउँछ। रोग पहिचानको उपयुक्तता वा सत्यता सम्बन्धमा बीमितले पेश गरेका प्रमाणहरूलाई कम्पनीद्वारा चिकित्सा क्षेत्रमा कार्यरत विशेषज्ञलाई जांच गराउन सक्नेछ र उक्त विशेषज्ञको राय बीमित तथा कम्पनी दुवैलाई मान्य हुनेछ।

२. **चिकित्सक** : चिकित्सक भन्नाले नेपाल मेडिकल काउन्सिलमा दर्ता भई Medical Praxtitioner को प्रमाणपत्र प्राप्त गरेको चिकित्सकको रूपमा कार्य गर्ने व्यक्तिलाई बुझाउने छ।

३. **रक्षावरण गरिएको घातक रोग** : यस पूरक करार अन्तर्गत माथि उल्लेखित तथा यसै साथ संलग्न अनुसूचिमा परिभाषित गरिएका रोगहरूलाई मात्र रक्षावरण गरिएका घातक रोग भनि बुझिनेछ।

४. **निको नहुने (Irreversible)** : निको नहुने भन्नाले उपलब्ध चिकित्सकिय औषधि उपचार तथा सल्यक्रिया गर्दा समेत कुनै सुधार नहुने रोगलाई जनाउँछ।

५. **स्थायी (Permanent)** : स्थायी भन्नाले जीवन अवधि भर अर्थात् सधैं को लागि रहि रहने भन्ने जनाउँछ।

घातक रोग अन्तर्गत विशेष शर्तहरू

१. **प्रतिक्षा अवधि (Waiting Period)** : प्रतिक्षा अवधि भन्नाले बीमालेख जारी गरेको वा पुनर्जागरण गरिएको मिति देखि ९० दिनको अवधिलाई बुझाउँछ तर बीमालेख जारी गरेको वा पुनर्जागरण गरिएको ९० दिनको प्रतिक्षा अवधि भित्र रोगको पहिचान भएमा यो ऐच्छिक सुविधा वापतको रकम भुक्तानी दिइने छैन र यो पुरक करार रद्द गरिनेछ तर मुख्य बीमालेख चालु रहिरहनेछ ।

२. **जीवित अवधि (Survival Period):** क

३. **मूल्याङ्कन अवधि (Assessment Period):** भन्नाले बीमितको स्वस्थ अवस्था को बारेमा यहि नै हो भनि निकर्षण गर्नु पूर्व उसको स्वास्थ्यको जांच बुझ्न अवधि हो । यो मूल्याङ्कन अवधि सम्बन्धित रोगको परिभाषामा उल्लेख गरे बमोजिमको न्यूनतम अवधि वा १२ महिना मा जुन कम हुन्छ सोही बमोजिम हुनेछ जुन सम्पूर्ण प्रमाणहरू को आधारमा तय गरिन्छ ।

४. **चिकित्सकिय लक्षण सहितको स्थायी रूपमा स्नायुमा भएको क्षति : (Permanent neurological deficit with persisting clinical symptoms)** : स्नायु प्रणालीको कार्यमा देखा पर्ने अवरोध जुन बीमितको जीवन अवधिभर नै रहिरहन्छ र जसलाई विभिन्न चिकित्सकिय माध्यमबाट गरिने जांचबाट प्रमाणित गरिन्छ । यसमा देखा पर्ने लक्षणमा भ्रमभ्रमाउने , पक्षघात हुने, शरिरको अङ्गहरूमा हुने कमजोरी , बोल्नमा, निल्नमा , हेर्नमा , हिंडनमा कठिनाई हुनु , छारेरोग , पागलपन , बेहोसीमा बरबराउने र कोमा आदि जस्ता रोगहरू पर्दछन् ।

५. **व्यतिर पूरक करार क्रियाशील हुने अवस्था** : यो पूरक करार बीमालेखको शर्तहरूको अधिनमा रहने छ । तर बीमाशुल्क भुक्तानी भई बीमालेख चालु नभएसम्म वा व्यतिर भएको भए पुनर्जागरण नभएसम्म यो पूरक करार लागू हुने छैन ।

६. **समावेश नहुने जोखिमहरू (Exclusions)**

Critical Illness Benefit अन्तर्गत प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रूपले हुने निम्न जोखिमहरू रक्षावरण गर्ने छैन :

- रक्षावरण गरिएको घातक रोगको दावी गर्दा यदि बीमित एड्स (AIDS- Acquired Immune Deficiency Syndrome) संक्रमित भनि पहिचान (Diagnosed) भएको पाइएमा , एच आइ भि (HIV- Human Immune Virus)संक्रमण भएको भनि पहिचान (Diagnosed) भएको पाइएमा ।
- बीमा जारी गर्नु अथवा पुनर्जागरण गर्नु भन्दा पहिला (पुर्व विद्यमान) कुनै पनि रोग भएमा र प्रत्यक्ष अप्रत्यक्ष रूपमा उक्त रोगको कारणबाट दावी परेमा उल्लेखित घातक रोग अन्तर्गत कुनै पनि रकम भुक्तानी गरिने छैन । पहिला नै भएको रोग अर्थात् (Pre Existing Illness) भन्नाले बीमा गर्ने व्यक्तिलाई आफुलाई भएको रोगवारे निम्न प्रकारको जानकारी भएको :
  - बीमितले बीमा जारी गर्नु पूर्व कुनै रोगको उपचार गरेको वा उपचार गराइरहेको भए ।
  - औषधी सेवन ,उपचार सम्बन्धी सुझाव , कुनै रोगको पहिचान अथवा उपचारको लागि चिकित्सकीय सल्लाह सुझाव लिएको
  - कुनै अस्वस्थता वा फरक प्रकारको लक्षण देखा पर्ने वा रोगको लक्षण देखिएमा
  - रोगको लक्षण विद्यमान रहेको र बीमितलाई सो कुराको विवेकसंगत ज्ञान भएको शारिरिक अवस्थालाई बुझाउनेछ ।
- जानीबुझी वा अन्जानमा लागू पदार्थ अथवा मादक पदार्थ सेवन को कारण भएको हानि ।
- बीमितद्वारा कुनै पनि मानव अङ्ग अरुलाई दान गरेमा ।
- आत्महत्याको कारण भएको मृत्यु ।
- मुल बीमालेखले रक्षावरण नगरेका जोखिमहरू भएमा ।

७. **स्वतः खारेजी**

देहायका अवस्थामा यो पुरक करारनामा स्वतः रद्द भई यस वारे कुनै कारवाही हुने छैन ।

- बीमालेख वा पुरक करारनामा अन्तर्गत तिर्नुपर्ने कुनै बीमा शुल्क भुक्तान नगरी बीमालेख व्यतिर भएमा ।
- यस पुरक करारनामा अन्तर्गतको विमाङ्क रकम को सुविधा पहिला नै उपभोग गरिसकेमा ।
- बीमालेख चालु नरही चूक्ता अवस्थामा बदलिएमा वा अन्य कारणबाट खारेज भएमा ।

८. **ऐच्छिक सुविधाको सिमाङ्कन निर्धारण**

यस पुरक करार अन्तर्गतको ऐच्छिक सुविधा CI कार्यान्वयनको लागि ऐच्छिक सुविधाको बीमाङ्क बराबर वा रु.५०,००,०००/- (अक्षरेपी पचास लाख) मध्ये जुन कम हुन्छ सो रकम मात्र भुक्तानी गरिने छ ।

९. **रद्द गर्न सकिने**

बीमितले लिखित सूचना दिएमा बीमालेखको कुनै पनि वार्षिकोत्सव मिति मा पूरक करार रद्द गर्न सक्ने छन् । यसरी रद्द गर्दा पूरक करार बीमक समक्ष पेश गर्नुपर्ने छ ।

१०. **दावी सूचना**

घातक रोगको पहिचान भएको मिति बाट ३० दिन भित्र दाविको लिखित सूचना कम्पनीलाई दिनुपर्नेछ । कम्पनीले माग गरे अनुसारको चिकित्सकीय प्रमाण सहित घातक रोग वा शल्यक्रियाको लिखित प्रमाण त्यस्तो घातक रोग पहिचान वा शल्यक्रिया सम्पन्न भएको ३० दिन भित्र पेश गर्नु पर्ने छ । कम्पनीलाई यथा सम्भव छिटो दावीको सूचना दिनु पर्ने छ ।

मिति .....

.....

आधिकारीक हस्ताक्षर

Definitions of Critical Illness

1. Cancer (All Types of Cancer)

Any malignant tumour positively diagnosed with histological confirmation and characterized by the uncontrolled growth of malignant cells and invasion of tissue. The term malignant tumour includes leukemia, lymphoma and sarcoma.

For the above definition, the following are not covered:

- (i) All cancers which are histologically classified as any of the following: - pre-malignant
  - non-invasive
  - carcinoma in situ
  - having borderline malignancy
  - having malignant potential
- (ii) All tumours of the prostate histologically classified as T1N0M0 (TNM classification)
- (iii) All tumours of the thyroid histologically classified as T1N0M0 (TNM classification)
- (iv) All tumours of the urinary bladder histologically classified as T1N0M0 (TNM classification)
- (v) Chronic Lymphocytic Leukemia less than Rai Stage 3
- (vi) All cancers in the presence of HIV
- (vii) Any skin cancer other than malignant melanoma

2. Kidney Failure (End Stage Renal Failure)

End-stage kidney failure presenting as chronic irreversible failure of both kidneys to function, as a result of which regular dialysis is initiated or kidney transplantation is carried out.

3. Primary Pulmonary Arterial Hypertension

A definite diagnosis of primary pulmonary arterial hypertension with substantial right ventricular enlargement established by investigations including cardiac catheterization, resulting in permanent physical impairment to the degree of at least Class III of the New York Heart Association (NYHA) classification of cardiac impairment.

Pulmonary arterial hypertension resulting from other causes shall be excluded from this benefit.

The NYHA Classification of Cardiac Impairment for Class III and Class IV means the following:

Class III: Marked limitation of physical activity. Comfortable at rest but less than ordinary activity causes symptoms.

Class IV: Unable to engage in any physical activity without discomfort. Symptoms may be present even at rest.

4. Multiple Sclerosis

A definite diagnosis of multiple sclerosis by a neurologist. The diagnosis must be supported by all of the following:

- Investigations which confirm the diagnosis to be Multiple Sclerosis;
- Multiple neurological deficits resulting in impairment of motor and sensory functions occurring over a continuous period of at least 6 months; and
- Well documented history of exacerbations and remissions of said symptoms or neurological deficits

5. Major Organ Transplant

The receipt of a transplant of:

- Human bone marrow using hematopoietic stem cells preceded by total bone marrow ablation; or
- One of the following human organs: heart, lung, liver, kidney, pancreas that resulted from irreversible end-stage failure of the relevant organ.

Other stem cell transplants are not covered.

6. Coronary artery by-pass graft (with surgery to divide the breastbone)

Refers to the actual undergoing of open-chest surgery to correct or treat Coronary Artery Disease (CAD) by way of coronary artery by-pass grafting.

For the above definition, the following are not covered:

- (i) angioplasty;
- (ii) other intra-arterial or catheter based techniques;
- (iii) keyhole procedures; (iv) laser procedures

7. Surgery to Aorta

The actual undergoing of surgery via a thoracotomy or laparotomy (surgical opening of thorax or abdomen) to repair or correct an aortic aneurysm, an obstruction of the aorta or a dissection of the aorta. For this definition, aorta shall mean the thoracic and abdominal aorta but not its branches.

For the above definition, the following are not covered:

- (i) angioplasty;
- (ii) other intra-arterial or catheter based techniques;
- (iii) other keyhole procedures;
- (iv) laser procedures

8. Heart Valve Surgery

The actual undergoing of open-heart surgery to replace or repair cardiac valves as a consequence of heart valve defects or abnormalities.

For the above definition, the following are not covered:

- (i) Repair via intra-arterial procedure
- (ii) Repair via key-hole surgery or any other similar techniques

9. Stroke

Death of brain tissue due to inadequate blood supply, bleeding within the skull or embolization from an extra cranial source resulting in permanent neurological deficit with persisting clinical symptoms. The diagnosis must be based on changes seen in a CT scan or MRI and certified by a neurologist. A minimum Assessment Period of three (3) months applies.

For the above definition, the following are not covered:

- (i) Transient ischemic attacks
- (ii) Cerebral symptoms due to migraine
- (iii) Traumatic injury to brain tissue or blood vessels
- (iv) Vascular disease affecting the eye or optic nerve or vestibular functions

10. Myocardial Infarction (First Heart Attack)

Death of heart muscle, due to inadequate blood supply, that has resulted in all of the following evidence of acute myocardial infarction:

- (i) A history of typical chest pain;
- (ii) New characteristic electrocardiographic changes; with the development of any of the following: ST elevation or depression, T wave inversion, pathological Q waves or left bundle branch block and
- (iii) Elevation of the cardiac biomarkers, inclusive of CPKMB above the generally accepted normal laboratory levels or Troponins recorded at the following levels or higher: - Cardiac Troponin T or Cardiac Troponin I $> / = 0.5$ ng/ml

The evidence must show the occurrence of a definite acute myocardial infarction which should be confirmed by a cardiologist or physician.

For the above definition, the following are not covered:

- occurrence of an acute coronary syndrome including but not limited to unstable angina.
- a rise in cardiac biomarkers resulting from a percutaneous procedure for coronary artery disease

11. Coma

A state of unconsciousness with no reaction to external stimuli or internal needs, persisting continuously for at least ninety six (96) hours, requiring the use of life support systems and resulting in a permanent neurological deficit with persisting clinical symptoms. A minimum Assessment Period of thirty (30) days applies. Confirmation by a neurologist must be present.

The following is not covered:

- (i) Coma resulting directly from alcohol or drug abuse

12. Total Blindness

Permanent and irreversible loss of sight as a result of accident or illness to the extent that even when tested with the use of visual aids, vision is measured at 3/60 or worse in both eyes using a Snellen eye chart or equivalent test and the result must be certified by an ophthalmologist.

13. Paralysis

Total, permanent and irreversible loss of use of both arms or both legs, or of one arm and one leg, through paralysis caused by illness or injury. A minimum Assessment Period of six (6) months applies.

14. End-Stage Liver Failure

End-stage liver failure as evidenced by all of the following:

- (a) Permanent jaundice;
- (b) Ascites (excessive fluid in peritoneal cavity); and (c) Hepatic encephalopathy.

Liver failure secondary to alcohol or drug abuse is not covered.

15. End-Stage Lung Disease

End-stage lung disease causing chronic respiratory failure. All of the following criteria must be met:

- (a) The need for regular oxygen treatment on a permanent basis;
- (b) Permanent impairment of lung function with a consistent Forced Expiratory Volume (FEV) of less than 1 litre during the first second;
- (c) Shortness of breath at rest; and

Baseline Arterial Blood Gas analysis with partial oxygen pressures of 55mmHg or less.

16. Alzheimer's Disease / Severe Dementia

Deterioration or loss of intellectual capacity confirmed by clinical evaluation and imaging tests arising from Alzheimer's Disease or Severe Dementia as a result of irreversible organic brain disorders. The covered event must result in significant reduction in mental and social functioning requiring continuous supervision of the Life Insured. The diagnosis must be clinically confirmed by a neurologist.

From the above definition, the following are not covered:

- (a) Non organic brain disorders such as neurosis;
- (b) Psychiatric illnesses;

Drug or alcohol related brain damage

17. Parkinson's Disease – resulting in permanent inability to perform Activities of Daily Living

A definite diagnosis of Parkinson's Disease by a neurologist where all the following conditions are met:

- (a) Cannot be controlled with medication;
- (b) Shows signs of progressive impairment; and
- (c) Confirmation of the permanent inability of the Life Insured to perform without assistance three (3) or more of the Activities of Daily Living.

Only idiopathic Parkinson's Disease is covered. Drug-induced or toxic causes of Parkinsonism are not covered.

18. Third Degree Burns – of specified severity

Third degree (i.e. full thickness) skin burns covering at least twenty percent (20%) of the total body surface area.

घातक रोगको परिभाषा

अनुसूची :

अ. गम्भिर रोगको परिभाषा

यस वीमालेखको प्रयोजनको लागि र यस कम्पनीले बहन गर्ने दायित्वको लागि गम्भिर रोग भन्नाले तल उल्लेखित मध्ये कुनै रोगबाट वीमित संक्रमित भएको अवस्थालाई सम्झनु पर्दछ ।

१. क्यान्सर

क्यान्सर भन्नाले अनियन्त्रितरूपले वृद्धि हुदै गएको ट्यूमर र घातक कोषहरूको फैलावट बाट सामान्य कोषिकाहरू विनाश हुदै गएको घातक विशेषता सहितको ट्यूमर सम्झनु पर्दछ । यो घातक अवस्था हिस्टोलोजिकल विधिबाट प्रमाणित र प्याथोलोजिस्ट बाट एकिन गरिएको हुनु पर्नेछ । क्यान्सर शब्दले ल्युकेमिया,लिम्फोमा र सार्कोमा लाई जनाउँदछ ।

उल्लिखित परिभाषामा निम्न कुराहरू समावेश गरिएका छैन :

- सवै क्यान्सरहरू हिस्टोलोजिकल विधिबाट वर्गिकृत
  - प्रिम्यालिग्न्यान्ट
  - नन इन्भेसिभ
  - कार्सिनोमा इन सिटु
  - बोर्डरलाईन म्यालिगनेन्स
  - म्यालिग्न्यान्ट पोटेन्सियल

आ. तन्तु जाँच (Histology) विधिबाट वर्गिकृत वा चिकित्सकिय वर्गिकरण मा कम्तिमा T1NOMO (TNM classification) प्रोस्टेट ट्युमरहरू,

इ तन्तु जाँच (Histology)विधिबाट वर्गिकृत वा चिकित्सकिय वर्गिकरण मा कम्तिमा T1NOMO(TNM classification) थाइरोइड ट्युमरहरू,

ई. तन्तु जाँच (Histology) विधिबाट वर्गिकृत वा चिकित्सकिय वर्गिकरण मा कम्तिमा T1NOMO(TNM classification) पिसाब थैलिका ट्युमरहरू,

उ. आर ए आई चरण ३ भन्दा कमको क्रोनिक लिमफोसाइटिक लुकामिया,

उ. एच आई भि को संक्रमणबाट देखिएका सम्पूर्ण क्यान्सरहरू,

ए. घातक मेलानोमा बाहेक कुनैपनि छालाको क्यान्सर ।

२. अन्तिम चरण को मृगौला विफलता

दुबै मृगौलाले कार्य गर्न छोडेको देखिएको क्रोनिक निको नहुने असफलता सहितको मृगौला विफलता जसको लागि नियमित डायलासिस आवश्यक पर्ने अथवा मृगौला प्रत्यारोपण कार्य गरिएको । यसको निदान गर्नुपूर्व रोगको एकिन कुनै विपेशज्ञ चिकित्सकद्वारा गरिएको हुनुपर्दछ ।

३. प्राथमिक पल्मुनरी धमनी उच्च रक्तचाप

प्राइमरी पल्मुनरी हाइपरटेन्सन को निश्चित पहिचान हुनुको साथै कार्डिएक क्याथराइजेसन बाट जांच गर्दा दाया भेन्ट्रिकुलर वढेको र स्थायी रूपमा नै कम्तिमा पनि तह III सम्मको खराबी देखिएमा (एन.वाई .एच.ए. को वर्गीकरण अनुसार) ।

अरु नै कारणबाट भएको पल्मुनरी धमनी उच्च रक्तचाप लाई यस अन्तर्गत समावेश गरिएको छैन ।

एन.वाई .एच.ए. द्वारा वर्गीकृत तह III र IV को खराबी भन्नाले ;

तह III : Rest गर्दा केही symptoms नहुने तर Ordinary activity भन्दा कम काम गर्दा पनि symptoms देखिने ।

तह IV : Rest मा पनि symptoms हुने अनि केहि physical activity पनि गर्न नसक्ने ।

४. सिम्पटम्स मल्टिपल स्क्लेरोसिस

नशा रोग चिकित्सक बाट मल्टिपल स्क्लेरोसिसकै लक्षणहरू देखापरेको हो र मल्टिपल स्क्लेरोसिस नै भएको हो भनि पहिचान भएको हुनुपर्दछ । रोगको पहिचान प्रक्रिया निम्न उल्लेखित सम्पूर्ण अवस्थाहरू बाट प्रमाणित गरिएको हुनुपर्दछ ।

१. मल्टिपल स्क्लेरोसिसको पहिचान एकिन गर्न गरिएका अनुसन्धानहरू ।

२. मल्टिपल स्नायु प्रणालिको क्षतिको कारण कम्तिमा ६ महिना देखि निरन्तर रूपमा मोटर वा सेन्सरी कार्यमा देखापरेको खराबी ।

३. मल्टिपल स्क्लेरोसिस को लक्षण आउने जाने well documented history ।

५. मुख्य अंग प्रत्यारोपण

वास्तविक प्रत्यारोपण भएका :

अ. हायमाटोपोइटिक स्टिम शेल प्रयोग गरि गरिने मानव बोन म्यारो प्रत्यारोपण जुन गर्नु अगाडि Bone Marrow Ablation गरेको हुनुपर्दछ ।

आ. निम्न मध्य कुनै एउटा मानव अंग : मुटु, फोक्सो, कलेजो, मृगौला ,प्यानक्रिया को प्रत्यारोपण जुन सम्बन्धित अंगको अन्तिम चरणमा निको नहुने असफलताको रूपमा देखा पर्दछ ।

निम्न अवस्थाहरू समावेश गरिदैनन् :

१. अन्य स्टिम शेल प्रत्यारोपण

६. ओपन चेष्ट सिएबिजि

कोरोनरी आर्टरीको रोगको सुधारका लागि छातीको बीचबाट चिरेर गरिने सर्जरी नै कोरोनरी आर्टरी बाइपास सर्जरी (सिएबिजि) अन्तर्गत पर्दछ । कोरोनरी आर्टरी बाइपास पद्धतिद्वारा सांघुरीएको वा बन्द भएको एक वा बढी कोरोनरी आर्टरीको सुधारका लागि गरिने सर्जरी नै कोरोनरी आर्टरी बाइपास सर्जरी (सिएबिजि) अन्तर्गत पर्दछ।

एन्जिओप्लास्टि वा अन्य कुनै इन्ट्रा-आर्टरियल प्रक्रियाहरू , लेजर प्रक्रिया , ओपन सर्जरी नगरी गरिने “कि –होल” वा कैथेटर आधारित प्रविधि यस अन्तर्गत समावेश हुनेछैन ।

७. महाधमनीको शल्यक्रिया (Surgery to Aorta)

थोराक्टोमी अथवा ल्याप्रोटेपी वाट छाती वा पेटको शल्यक्रिया गरी (सर्जिकल ओपनिङद्वारा) महाधमनीको एन्यूरिजम, साँगुरोपन, अब्सट्रक्सन वा डाईसेक्सन को लागि गरिने मुख्य शल्यक्रिया यस अन्तर्गत पर्दछ। यसमा "महाधमनी" भन्नाले थोरेटिक र पेटको महाधमनीलाई मात्र बुझाउँदछ, त्यसका हाँगाहरूलाई बुझाउँदैन।

यस अन्तर्गत निम्न अवस्था समावेश हुने छैन :

१. एन्जिओप्लाष्टि वा अन्य कुनै इन्ट्रा-आर्टिरियल प्रक्रियाहरू, लेजर प्रक्रिया, ओपन सर्जरी नगरी गरिने "कि -होल" वा कैथेटर आधारित प्रविधि यस अन्तर्गत समावेश हुनेछैन।

८. ओपन हार्ट सर्जरी वा मुटुका भल्भहरूको मर्मत

यस अन्तर्गत रोगले संक्रमित कार्डिक भल्भहरूमा असामान्य अवस्था तथा खराबीहरू देखिएमा सुधार गर्न गरिने मर्मत वा प्रतिस्थापन सम्बन्धि सर्जरी ओपन हार्ट भल्भ सर्जरी अन्तर्गत पर्दछन्। अन्य कुनै इन्ट्रा-आर्टिरियल प्रक्रियाहरू, ओपन सर्जरी नगरी गरिने "कि -होल" तथा यस्तै अन्य उपचार प्रविधि लाई समावेश गरीएको छैन।

९. मष्तिस्कघात

यस अन्तर्गत एक्स्ट्राक्रानियल स्रोतको कारण मष्तिस्कमा पर्याप्त मात्रामा रगतको आपूर्ति नभई ब्रेनको टिस्यु मर्नु, मष्तिस्कमा रक्तश्राव हुनु र इम्बोइलाइजेसन समावेश हुन्छ। यसबाट स्थायी रूपमा स्नायू मा क्षति हुनेछ जसलाई सि.टि स्कान अथवा मष्तिस्कको एम. आर. आई मार्फत स्नायू रोग चिकित्सकबाट प्रमाणित गरिन्छ। यसमा कम्तीमा पनि ३ महिना सम्मको अवधिलाई जांच को आधार मानिन्छ।

यस अन्तर्गत निम्न अवस्थाहरू समावेश हुने छैन।

१. ट्रान्सियन्ट ईस्केमिक आक्रमणहरू (TIA),
२. माइग्रेन रोगको कारण मष्तिस्क मा हुने समस्या,
३. मष्तिष्कको संक्रामक चोट, (Traumatic injury to tissue or blood vessels)
४. आँखा वा ओप्टिक स्नायू वा भेस्टिबुलर कार्यहरूलाई मात्र असर गर्ने भास्कुलर रोग।

१०. माइयोकार्डियल इन्फाक्सन वा पहिलो हृदयघात

यस अन्तर्गत पर्याप्त रगत आपूर्तिको कमीको कारणले हुने मुटुका मांशपेशी मर्ने (death) अवस्थालाई बोध गराउँदछ जसको परिणाम स्वरूप तल उल्लेखित लक्षण भएको एक्युट माइयोकार्डियल इन्फाक्सन हुन्छ। उल्लेखित लक्षण तथा प्रमाणहरू वाट यसको पहिचान एकिन गरिन्छ।

१. छातीको विशेष दुखाइ
  २. नयाँ विशेषता सहितको इलेक्ट्रोकार्डिओग्राम परिवर्तनहरू जसमा : एस.टि इलिभेसन वा डिप्रेसन, टि वेभ इन्भर्सन, प्याथालोजिकल क्यू वेभस वा लेफ्ट वण्डल ब्रान्च ब्लक र
  ३. इन्फाक्सन स्पेसिफिक इन्जाइम्सहरू ट्रोपोनिन्स, सी पी के एम.बी वा अन्य विशेष कार्डिएक बायोमार्कर्स बढ्नु। यो प्रयोगशालामा रगत जांच गराउँदा, सी पी के एम.बी normal range भन्दा बढी भएमा अथवा ट्रोपोनिन्स को मात्रा ०।५ एन.जी/एम.एल भन्दा बढी भएमा।
- मुटु रोग विशेषज्ञ वा सम्बन्धित चिकित्सकद्वारा क्लिनिकल परिक्षणका मा देखिएका नतिजाहरू को आधारमा माइयोकार्डियल इन्फाक्सन निश्चित गरिन्छ। यस अन्तर्गत निम्न अवस्थाहरू समावेश हुने छैन।
१. एक्युट कोरोनरी सिण्ड्रोम भएको तर अनस्टेबल एन्जिना मा सिमित नभएको।
  २. Percutaneous procedure for coronary artery disease को कारण ले कार्डिक बायोमार्कर्स बढेमा।

११. कोमा

यस अन्तर्गत कम्तिमा पनि लगातार १६ घण्टासम्म बाहिरी उत्प्रेरक वा आन्तरिक आवश्यकतालाई कुनै प्रतिक्रिया वा जवाफ दिन नसक्ने अचेत तथा दैनिक जीवनयापन गर्न अरुको सहारा तथा कृतिम उपकरणको आवश्यकता पर्नुको साथै स्थायी रूपमा निको नहुने गरी स्नायु प्रणालीमा ह्रास देखिनु जसमा कम्तिमा ३० दिन सम्म Assesment गरेको हुनु पर्ने र स्थायी रूपले मष्तिष्क वा स्नायू प्रणालीमा ह्रास देखिएको हुनु पर्दछ। अनिवार्य रूपमा नशा रोग चिकित्सकले यस अवस्थाको प्रमाणित गरेको हुनुपर्ने छ।

मादक पदार्थ वा लागु पदार्थको सेवनद्वारा देखिएको "कोमा" समावेश गरीदैन।

१२. पूर्ण अन्धोपन

कुनै पनि प्रकारको दुर्घटना अथवा चरम विरामीको कारण पूर्ण रूपमा वा कहिल्यै पनि निको नहुने गरि आँखाको ज्योति गुम्नु। जसमा स्नेलेन आई चार्ट अथवा त्यस्तै प्रकारको अन्य जांच गर्दा दुवै आँखाको ज्योति ३/६० अथवा त्यो भन्दा पनि खराव आएको र यस्तो अवस्थाको आँखा विशेषज्ञ ले प्रमाणित गरेको अवस्था।

१३. स्थायी रूपले भएको अंगहरूको पक्षघात

यस अन्तर्गत कुनै पनि प्रकारको दुर्घटना तथा विमारीको कारण पक्षघात भई कहिल्यै पनि निको नहुने गरी स्थायी रूपमा दुई वा बढी अंगहरूको क्षति हुनु वा काम नलाग्ने हो। जसमा दुवै हात वा दुवै खुट्टा, अथवा एउटा हात र एउटा खुट्टा काम नलाग्ने हुनु हो। कम्तिमा पनि ६ महिना सम्मको अवधिलाई हेरेर सम्बन्धित विशेषज्ञ चिकित्सकले रोग निको हुने कुनै आशा नभएको भनि घोषणा गर्नु पर्दछ। रोग कम्तीमा पनि पछिल्ला ६ महिना सम्म Assesment गरेको हुनु पर्दछ।

१४. अन्तिम चरणको कलेजोको विफलता

तल उल्लेखित रोगको कारण हुने कलेजोको विफलता स्थाई तथा अन्तिम चरणको कलेजो विफलता अन्तर्गत पर्दछ :

- अ. स्थायी पहेलोपन, (जन्डिस)
  - आ. पेटमा पानी भरीने (एसइटिस),
  - इ. हेपाटिक इन्सेफालोप्याथि,
- मादक पदार्थ र लागु पदार्थको सेवनको कारणले देखा परेको कलेजो विफलता यस अन्तर्गत समावेश गरिने छैन।

१५. अन्तिम चरणको फोक्सो सम्बन्धि रोग

लामो समयदेखि देखापरेको (पुरानो) स्वास प्रस्वास रोगको कारण हुने अन्तिम चरणको फोक्सो रोग अन्तर्गत निम्न उल्लेखित सबै परिणामहरूलाई जनाउँदछ :

- अ. स्थायी रूपले नछुटाइकन संघैभरि अक्सिजन लिई उपचार गर्नुपर्ने ,
- आ. स्थायी रूपले फोक्सोको कार्यमा हुने खराबि जस अन्तर्गत पहिलो सेकेन्डको एफ.ई.भी. १ लिटर भन्दा कम भएमा ,
- इ. आराम गरेको समयम पनि स्वाशप्रस्वास बढ्नु , सास फेर्न गाह्रो हुनु र
- ई. बेसलाइन आर्टियल ब्लड ग्यास जांच गर्दा पार्सियल अक्सिजनको प्रेसर ५५ एम.जि.एच.जि. अथवा त्यो भन्दा कम भएमा ।

१६. अल्जाइमर्स रोग

अल्जाइमर्स मस्तिष्कको क्षमतामा गिरावट आउने रोग हो जसको पहिचान चिकित्सकिय मूल्यांकन तथा छविचित्र परिक्षणहरूद्वारा प्रमाणीत गरीएको हुन्छ । अल्जाइमर्स रोगमा बौद्धिक क्षमता गुम्नु वा घट्नुको चिकित्सकिय मूल्यांकन तथा छविचित्र परिक्षणहरूद्वारा प्रमाणीत गरीएको, मानसिक तथा सामाजिक क्रियाकलाप प्रगतिशील रूपमा गिरावट आएको , बीमितको निरन्तर सुपरिवेक्षणको आवश्यकता रहेको हुनु पर्दछ । उक्त रोगको निरुपणको पुष्टि न्यूरोलोजिष्ट र नियुक्त गरेको चिकित्सकद्वारा हुनुपर्नेछ ।

यस अन्तर्गत निम्न अवस्था समावेश हुनेछैन :

१. गैर-अंगिक (non organic)रोगहरू जस्तै न्यूरोसिस
२. मानसिक रोगहरू र
३. मदिरासँग र Drugs संग सम्बन्धित मस्तिष्क घात

१७. पार्किन्सन्स रोग

मान्यता प्राप्त स्नायु रोग चिकित्सकद्वारा स्पष्ट रूपमा पहिचान गरीएको र निम्न अवस्थाहरू समावेश भएको रोग पार्किन्सन्स रोग अन्तर्गत पर्दछ ।

अ. रोगलाई औषधीको प्रयोगद्वारा नियन्त्रण गर्न नसक्नु,

आ. निरन्तर प्रगतिशील हानिका लक्षणहरू देखिनु, र

इ. बीमित व्यक्तिद्वारा तलका बुँदा अनुसारका दैनिक जीवनयापनका ६ क्रियाकलाप मध्य कम्तिमा पनि ३ क्रियाकलाप अरुको सहारा विना गर्न नसक्नु ।

मादक पदार्थ र लागु पदार्थको सेवनको कारणले देखा परेको पार्किन्सन्स रोग यस अन्तर्गत समावेश गरिने छैन ।

दैनिक जिवनयापनका क्रियाकलापहरू :

- अ. स्थानान्तरण : अन्य व्यक्ति अथवा अन्य कृतिम सामानको सहारा विना कुर्सीमा वा पांग्रे कुर्सीमा बस्न र उत्रन सक्षम हुनु,
- आ. गतिशीलता: अन्य व्यक्ति अथवा अन्य कृतिम सामानको सहारा विना निवास भित्र एउटा कोठाबाट अर्को कोठामा आवत जावत गर्न सक्षम हुनु ,
- इ. शौचालयको प्रयोग :अन्य व्यक्ति अथवा अन्य कृतिम सामानका दिशा पिशाब गर्न ,व्यक्तिगत सरसफाई गर्न, शौचालय आउन जान र प्रयोग गर्न सक्षम हुनु,
- ई. लुगा लगाउन : अन्य व्यक्ति अथवा अन्य कृतिम सामानको सहारा विना सहि तरिकाले लुगा लगाउन, खोल्न सक्षम हुनु ,
- उ. नुहाउन : स्नान कक्षमा सहज तरिकाले भित्र बाहिर गर्न, नुहाउन र व्यक्तिगत सरसफाई गर्न सक्षम हुनु र
- उ. खान पिउन : अन्य व्यक्ति अथवा अन्य कृतिम सामानको सहारा विना तयार गरिएको खाना भाँडाबाट खाना खान सक्षम हुनु ,

१८. तेश्रो डिग्रिमा पोलेको / डढेको

यस अन्तर्गत बीमित व्यक्तिको शरिर तेश्रो डिग्रिमा कम्तिमा २०% पोलेको (डढेको) हुनु पर्दछ । यसको पुष्टि शरिरको २०% भाग पोलेको देखाउने मानकीकृत, चिकित्सकिय रूपमा स्वीकार्य बडी सर्फेस एरिया चार्टबाट हुन पर्नेछ ।